



Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιάδης

Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 2018, Τεύχος 79

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αποχαιρετισμός στον Σταύρο Τσακουράκη (1951-2018)

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Anti-trafficking stakeholders and economic sectors networking, cooperation to combat the business of human trafficking chain

Εκδηλώσεις

- «Πώς να αναθεωρήσουμε το Σύνταγμα;», δημόσια συζήτηση με αφορμή την έκδοση των βιβλίων Ξ. Κοντιάδη, Πώς γράφεται το Σύνταγμα; και R. Albert, X. Contiades, A. Fotiadou, The Foundations and Traditions of Constitutional Amendment και την εξαγγελθείσα Αναθεώρηση του Συντάγματος 18 Οκτωβρίου 2018, Ινστιτούτο Γκαίτε

Νέες εκδόσεις

- Ιωάννης Σαρμάς, «Η δίκαιη ισορροπία – Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», Πρόλογος Ξ. Κοντιάδη, εκδ. Σάκκουλα, 2018

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

Αποχαιρετισμός στον Σταύρο Τσακουράκη (1951-2018)



Στις 21 Ιουλίου έφυγε από τη ζωή ο διακεκριμένος συνταγματολόγος, αγαπημένος συνάδελφος και φίλος Σταύρος Τσακουράκης. Για την προσωπικότητα και το έργο του ήδη έχει συγκεντρωθεί ένας μεγάλος αριθμός κειμένων, δηλώσεων και προσωπικών αναμνήσεων. Ο Στ. Τσακουράκης υπήρξε ένας χαρισματικός δάσκαλος και ερευνητής του Συνταγματικού Δικαίου, με συχνά ρηξικέλευθες απόψεις. Ο εύστοχος σχολιασμός του των θεσμικών εξελίξεων στη χώρα μας προκάλεσε συχνά την οργή των κρατούντων. Στην αντιδικτατορική του δράση (και στις συνέπειές της για τον ίδιο) απέφευγε να αναφέρεται. Σημαντική υπήρξε επίσης η παράστασή του ως δικηγόρου ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου είχε την τύχη να φιλοξενήσει τον Σταύρο Τσακουράκη ως ομιλητή σε αρκετές εκδηλώσεις, όπως η δημόσια αντιπαράθεση Στ. Τσακουράκη – Ξ. Κοντιάδη με θέμα «Θέλουμε ένα πιο σύντομο Σύνταγμα;» στις 13 Νοεμβρίου 2014 και η πιο πρόσφατη συζήτηση με θέμα «Ποια η συμμετοχή των πολιτών στη συνταγματική αναθεώρηση; Λόγος και αντίλογος» στις 7 Απριλίου 2017.

Αυτονόητη υπήρξε η συστράτευση με τον Σταύρο Τσακουράκη όταν ασκήθηκε η δίωξη εναντίον του μετά τη μήνυση της τότε Προέδρου του Αρείου Πάγου κ. Θάνου. Τότε το Ίδρυμα Τσάτσου οργάνωσε μια μεγάλη ανοικτή εκδήλωση στις 17 Μαρτίου 2016 με τίτλο «Δικαστική δεοντολογία, ελευθερία του λόγου και προστασία της προσωπικότητας» και ομιλητές τους Κωνσταντίνο Μενουδάκο, Χρήστο Ράμμο, Αικατερίνη Σακελλαροπούλου, Ιωάννη Σαρμά, Χριστόφορο Κοσμίδη και Αλκμήνη Φωτιάδου (διαθέσιμη στη βιντεοθήκη του Ιδρύματος, όπως και οι προαναφερθείσες), παρόντος και του Σταύρου (που κατά τη συζήτηση πήρε τον λόγο), αναδεικνύοντας τις ακραίες επιπτώσεις της μήνυσης για τους δικαιοκρατικούς θεσμούς.

Το κενό που αφήνει ο Σταύρος Τσακουράκης στον επιστημονικό και δημόσιο λόγο είναι ήδη αισθητό και δυσαναπλήρωτο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις

Michael C. Dorf, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Πανεπιστήμιο Columbia

Φθάσαμε στη δέκατη επέτειο από την κατάρρευση της Lehman Brothers, που ήταν η αφετηρία της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της Μεγάλης Ύφεσης. Ασφαλώς, η δραματική πτώση στην αγορά στεγαστικών δανείων που είχε προηγηθεί, καθώς και άλλα προβλήματα συγκεκριμένων επιχειρήσεων, όπως αυτά που έπληξαν την Bear Sterns, καθιστούν την επιλογή οποιασδήποτε ημερομηνίας ως σημείο έναρξης της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της Μεγάλης Ύφεσης αμφισβητήσιμη. Παρ' όλα αυτά, ενόψει των καταγιστικών εξελίξεων που ακολούθησαν την κατάρρευση της Lehman, δεν αποτελεί κακή αφετηρία ώστε να θεωρηθεί επέτειος.

Η επέτειος αυτή, που συμπίπτει με τη 17η επέτειο της 11ης Σεπτεμβρίου, μου δίνει την αφορμή να κάνω μερικές παρατηρήσεις για το πώς αυτά τα γεγονότα έχουν (αλλά και πώς δεν έχουν) διαμορφώσει το σημερινό τοπίο.

Ζούμε στη σκιά της 11ης Σεπτεμβρίου, αλλά με τρόπο που συγκαθορίστηκε από τυχαία γεγονότα. Αν δεν ήταν κάποιες ελάχιστες ψήφοι στη Φλόριντα και ένα πολιτικοποιημένο Ανώτατο Δικαστήριο, ο Τζορτζ Μπους δεν θα ήταν Πρόεδρος στις 11 Σεπτεμβρίου. Εάν δεν ήταν, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να είχαν αποφευχθεί οι επιθέσεις, διότι μια κυβέρνηση Γκορ θα ήταν λιγότερο επικεντρωμένη στο Ιράκ και δεν θα αγνοούσε τις επανειλημμένες, επείγουσες προειδοποιήσεις από τη CIA ότι στελέχη της Al-Qaeda που βρίσκονταν ήδη στις ΗΠΑ σχεδίαζαν μια μεγάλης κλίμακας επίθεση. Ακόμη και αν η επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου είχε γίνει στο εναλλακτικό σύμπαν της προεδρίας Γκορ, η αντίδραση των ΗΠΑ θα μπορούσε να ήταν διαφορετική. Οι ΗΠΑ μπορεί να μην είχαν εισβάλει στο Αφγανιστάν, αποφεύγοντας έτσι τον πιο μακροχρόνιο πόλεμο στην ιστορία μας, ενώ ακόμη και αν είχαμε εισβάλει, ο πόλεμος θα μπορούσε να έχει τελειώσει με επιτυχία, επειδή ο Γκορ – που δεν τον στοίχειωνε η αποτυχία του Μπους I, όπως τον Μπους II, και δεν περιστοιχιζόταν από φαντασιόπληκτους νεοσυντηρητικούς – δεν θα είχε σπαταλήσει αίμα και πόρους στο Ιράκ.

Ή ίσως και όχι. Όπως ανέφερα, στον πραγματικό κόσμο μας ο παράγοντας τύχη παίζει σημαντικό ρόλο και έτσι δεν μπορούμε να πούμε με κάθε βεβαιότητα πώς θα εξελισσόταν κάποιο εναλλακτικό μονοπάτι. Αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι μεγάλο μέρος του σημερινού γεωπολιτικού τοπίου διαμορφώθηκε από την 11η Σεπτεμβρίου και τα επακόλουθά της. Η σκόπιμη κατάχρηση της 9/11 από την κυβέρνηση του Μπους II πιθανώς διευκόλυνε να υπάρξει συναίνεση του Κογκρέσου για τον πόλεμο στο Ιράκ. Η αποσταθεροποίηση του Ιράκ αύξησε σημαντικά την ισχύ και την επιρροή του Ιράν στο Ιράκ και στην ευρύτερη περιοχή, γεγονός που με τη σειρά του οδήγησε στη στήριξη της Σαουδικής Αραβίας υπέρ της στροφής των Σουνιτών εναντίον του Ιράν και των συμμάχων του, τροφοδοτώντας τον αιματηρό εμφύλιο πόλεμο που πλήττει την Υεμένη, τη Συρία και τμήματα του Ιράκ. Η αποσταθεροποίηση του Ιράκ οδήγησε επίσης στην εμφάνιση του ISIS, το οποίο, αν και τώρα εμφανίζεται αποδυναμωμένο, αποτέλεσε για ένα διάστημα μια δυνητικά υπαρξιακή απειλή για τα καθεστώτα της περιοχής.

Όσο μεγάλα και τραγικά και αν ήταν τα γεγονότα αυτά, τόσο για τις ΗΠΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσβών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

όσο και για τη Μέση Ανατολή, δεν είναι ξεκάθαρο ότι ευθύνονται άμεσα για τις μεγαλύτερες προκλήσεις της σημερινής διεθνούς σκηνής. Ο εμφύλιος πόλεμος της Συρίας αποτελεί ανθρωπιστική καταστροφή, αλλά είναι μόνο εν μέρει προϊόν της άθλιας εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ στην περιοχή από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Μπορούμε να φανταστούμε την Αραβική Άνοιξη και τη βίαιη καταστολή από την κυβέρνηση Assad να οδηγεί σε περίπου το ίδιο σημείο που βρισκόμαστε σήμερα, ακόμη και αν δεν είχε γίνει η αμερικανική εισβολή στο Ιράκ. Αυτό που ίσως θα ήταν διαφορετικό σε έναν τέτοιο εναλλακτικό κόσμο είναι ότι οι ΗΠΑ θα εμφανίζονταν λιγότερο κουρασμένες και επιφυλακτικές για περαιτέρω ανάμειξη στη Μέση Ανατολή, και έτσι δεν θα άφηναν τη συριακή αντιπολίτευση στο έλεος του Assad και των Ιρανών και Ρώσων που τον στηρίζουν.

Σε ένα γενικότερο επίπεδο, οι πιο σοβαρές απειλές στην παγκόσμια σκηνή μπορεί να μην σχετίζονται παρά ελάχιστα με την καταστροφική εξωτερική πολιτική των ετών Μπους. Η υπερθέρμανση του πλανήτη έχει καταστεί πιο σοβαρή υπαρξιακή απειλή για εμάς, αλλά και για πολλά είδη του πλανήτη. Η επανεμφάνιση της Ρωσίας στον ρόλο του κακού, η συνέχιση της έντασης με τη Βόρεια Κορέα για τη χρήση πυρηνικών και, κυρίως, η «αιχμαλωσία» δημοκρατιών από εθνικιστές με αυταρχικές τάσεις (ή και χειρότερα) στην Αυστρία, την Ουγγαρία, την Ιταλία, την Πολωνία και τις ΗΠΑ, καθώς και το Brexit, φαίνεται δύσκολο να εξηγηθούν ως άμεσο προϊόν της 11ης Σεπτεμβρίου ή των συνεπειών της – εκτός από τον βαθμό που ορισμένες πολιτικές μετά από αυτήν διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο, πυροδοτώντας γεγονότα που προκάλεσαν την προσφυγική κρίση, η οποία προλείανε το έδαφος για δεξιούς δημαγωγούς. Αλλά αυτό συμβαίνει σε πολύ περιορισμένη έκταση.

Η οικονομική κρίση φαίνεται ίσως να αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα όσον αφορά τις σύγχρονες απειλές που αντιμετωπίζει η φιλελεύθερη δημοκρατία. Εδώ το συνηθισμένο αφήγημα είναι περίπου το εξής: οι δύσκολες οικονομικές συγκυρίες οδηγούν σε αναζήτηση αποδιοπομπαίων τράγων, αφήνοντας χώρο για τους δημαγωγούς. Αυτό είναι ένα πραγματικό φαινόμενο, αλλά δεν τεκμηριώνεται ακριβώς με βάση τα γεγονότα. Οι αυταρχικοί ηγέτες έχουν βρει ευρύτερο πεδίο δράσης τα τελευταία χρόνια, ενώ ταυτόχρονα οι οικονομίες των ανεπτυγμένων χωρών έχουν ανακάμψει σε μεγάλο βαθμό. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι υπάρχει αιτιώδης συνάφεια, με μια χρονοκαθυστέρηση, αλλά δεν είναι καθόλου σαφές ότι πρόκειται περί αυτού. Και, τουλάχιστον στις ΗΠΑ, το αφήγημα της οικονομικής κρίσης που οδήγησε στον Τραμπισμό έχει αποδομηθεί επανειλημμένα.

Αυτό δεν σημαίνει ούτε ότι η οικονομική δυσπραγία δεν σχετίζεται με τις απειλές για τη δημοκρατία, ούτε ότι η Μεγάλη Ύφεση δεν είχε αντίκτυπο στην αμερικανική πολιτική. Δεν υπάρχει όμως ευθεία σύνδεση μεταξύ τους.

Ας εξετάσουμε την αλυσιδωτή πολιτική αντίδραση που προκάλεσε η οικονομική κρίση στις ΗΠΑ. Οι ψηφοφόροι στρέφουν την αρχική τους οργή ενάντια στον Μπους και αντιτίθενται στην αποπληρωμή των τραπεζών, με βάση την κατανοητή αλλά επικίνδυνη άποψη ότι οι τράπεζες προκάλεσαν το πρόβλημα και άρα πρέπει να υποστούν τις συνέπειες. (Η άποψη ήταν επικίνδυνη, παρ' όλο που οι τραπεζίτες ευθύνονταν σε σημαντικό βαθμό για την κρίση, διότι η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος θα είχε καταστροφικές συνέπειες για την παγκόσμια οικονομία.) Η ίδια οργή οδήγησε στην εκλογή του Ομπάμα

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσβών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

το 2008, αλλά γρήγορα στράφηκε εναντίον του και εναντίον των Δημοκρατικών, όταν οι Ρεπουμπλικάνοι, οι οποίοι είναι οικονομικά ημιμαθείς, παραπλάνησαν σκοπίμως το εντελώς αδαές περί τα οικονομικά ευρύ κοινό, ώστε να θεωρήσει ότι η δαπάνη πολλών χρημάτων κατά τη διάρκεια μιας σοβαρής οικονομικής ύφεσης είναι ανεύθυνη επιλογή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια πολύ μικρή ώθηση, που όμως καθυστέρησε την ανάκαμψη, και τροφοδότησε το Tea Party, το οποίο οδήγησε σε ένα Ρεπουμπλικανικό Κογκρέσσο που λειτούργησε παρακωλυτικά, πράγμα που εμπόδισε περαιτέρω την εφαρμογή προοδευτικών οικονομικών πολιτικών. Το κατά πόσον η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών θα ήταν επαρκής για να διασφαλιστεί η εκλογή ενός δημοκρατικού διαδόχου το 2016, ακόμη και ενός μη δημοφιλούς όπως η Χίλαρι Κλίντον, δεν είναι σαφές.

Είναι πιθανό ότι, ακόμη και αν ο Ομπάμα δεν είχε αντιμετωπίσει τόσα εμπόδια από τους Ρεπουμπλικάνους, και πάλι θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στην προεδρία Τραμπ. Αλλά σε κάθε περίπτωση, αν η ύφεση προκάλεσε την προεδρία Τραμπ, φαίνεται ότι το έκανε με πολύ έμμεσο τρόπο. Η χρηματοπιστωτική κρίση και η ύφεση αμαύρωσαν τόσο την «επωθυμία» Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, ώστε να καταστεί δυνατή η εκλογή του πρώτου Αφροαμερικανού προέδρου, η οποία έκανε εκατομμύρια ρατσοιστές, κρυπτο-ρατσοιστές, ρατσοιστές της ντουλάπας και ψιλορατσοιστές να απασφαλίσουν και να μπορέσουν να συμπλεύσουν με απλούς Ρεπουμπλικανούς ψηφοφόρους που δεν τους άρεσε ο Τραμπ, αλλά δεν τους άρεσαν και οι φόροι και η Κλίντον, και έτσι οδηγηθήκαμε στην εκλογή Τραμπ. Σε αυτή την εκδοχή, η οικονομική κρίση και η Μεγάλη Ύφεση έχουν μια αιτιώδη συνάφεια με την εκλογή του Τραμπ, αλλά μάλλον ως εκδήλωση του φαινομένου της πεταλούδας.

Καταλήγω λοιπόν στο συμπέρασμα ότι τα δύο τρομερά τραύματα της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα σίγουρα μας έφεραν σε χειρότερη κατάσταση από ό,τι θα ήμασταν αν δεν είχαν συμβεί, αλλά οι επικείμενες δυνητικές καταστροφές – η περιβαλλοντική αποκάλυψη, το τέλος της φιλελεύθερης δημοκρατίας σε μεγάλο μέρος του κόσμου και το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στον πλούτο και τη φτώχεια – πιθανότατα θα υπήρχαν ακόμη και χωρίς αυτά τα τραύματα.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

www.dorfonlaw.org, 14/09/2018

Ο κύκλος του αυταρχισμού

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Πρόεδρος του Ιδρύματος Τσάτσου

Ο Ταγίπ Ερντογάν είναι πλέον και επίσημα απόλυτος κυρίαρχος στην Τουρκία. Με τις διπλές εκλογές της περασμένης Κυριακής, προεδρικές και βουλευτικές, κλείνει ένας κύκλος που άνοιξε πριν από 16 χρόνια, όταν το κόμμα του κέρδισε πρώτη φορά την εξουσία εκμεταλλευόμενο την οικονομική κρίση, την άνοδο του ισλαμισμού και τις καταγγελίες για σκάνδαλα των κεμαλιστών. Έκτοτε, με αποκορύφωμα την τελευταία διετία, πέτυχε να αλώσει σταδιακά όλους τους κρατικούς μηχανισμούς, να ελέγξει τα ΜΜΕ, να φιμώσει κάθε αντίλογο στην κοινωνία πολιτών και τα πανεπιστήμια, να φυλακίσει εκατοντάδες χιλιάδες διαφωνούντες, αλλά ταυτόχρονα να συγκροτήσει ένα πλειοψηφικό ρεύμα υποστηρικτών του, μετερχόμενος θεμιτά και αθέμιτα μέσα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

Όμως οι εκλογές της 24^{ης} Ιουνίου αποτελούν, πρωτίστως, την αφετηρία μιας βαθιάς θεσμικής μεταβολής στην Τουρκία, καθώς τίθεται σε ισχύ το νέο Σύνταγμα, ολοκληρώνοντας τον κύκλο του αυταρχισμού. Όταν ο Πρόεδρος Ερντογάν εξήγγειλε την πρόθεσή του να αναθεωρήσει το Σύνταγμα της Τουρκίας, το δεδηλωμένο σκεπτικό του ήταν η ενίσχυση των προεδρικών εξουσιών, μετατρέποντας το σύστημα διακυβέρνησης από κοινοβουλευτικό σε προεδρικό. Ωστόσο, όπως προκύπτει και από σχετική έκθεση της Επιτροπής της Βενετίας, στην πραγματικότητα το νέο τουρκικό Σύνταγμα, που κυρώθηκε με δημοψήφισμα τον Απρίλιο του 2017, δεν εισάγει ένα προεδρικό σύστημα ή μια καινοφανή παραλλαγή του, αλλά εγκαθιδρύει ένα αυταρχικό κράτος με επικεφαλής τον παντοδύναμο Πρόεδρο.

Η κατάργηση του αξιώματος του Πρωθυπουργού σύμφωνα με το νέο Σύνταγμα και η απονομή της αρμοδιότητας διορισμού των υπουργών στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν αποτελούν καθεαυτές στοιχεία εκτροπής. Κύριο χαρακτηριστικό κάθε προεδρικού συστήματος είναι η αυστηρότερη διάκριση των εξουσιών και η άμεση εκλογή Προέδρου, που συγκεντρώνει κρίσιμες αρμοδιότητες χωρίς η θέση του να εξαρτάται από την εμπιστοσύνη της Βουλής. Όμως, στα προεδρικά συστήματα προβλέπονται θεσμικά αντίβαρα για την εξισορρόπηση των εξουσιών του.

Αντίθετα, στο «Σύνταγμα Ερντογάν» ο Πρόεδρος επιτρέπεται να είναι παράλληλα αρχηγός του κόμματός του, ελέγχοντας έτσι το Κοινοβούλιο, το οποίο έχει επίσης την αρμοδιότητα να διαλύσει για οποιονδήποτε λόγο. Ταυτόχρονα αποδυναμώνεται η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας, ανατρέποντας το τελευταίο ισχυρό αντιστάθμισμα έναντι του Προέδρου.

Έτσι ολοκληρώνεται το σχέδιο Ερντογάν να ελέγξει όλες τις κρατικές εξουσίες, τη στιγμή που ήδη μετά την απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016 η χώρα διολίσθησε σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης, διαρρηγνύοντας θεμελιώδεις δικαιοκρατικούς θεσμούς, παραβιάζοντας κατάφωρα τα ατομικά δικαιώματα και προβαίνοντας σε απηνείς διώξεις οποιουδήποτε επιχειρήσει να αρθρώσει αντίλογο. Πλέον, με τη θέση σε ισχύ του νέου Συντάγματος, το καθεστώς στην Τουρκία και επισήμως μπορεί να χαρακτηριστεί ως αυταρχικό. Η εξουσία θα ασκείται συγκεντρωτικά και προσωποπαγώς, προβαίνοντας στη βίαιη καταστολή κάθε αντιπολιτευτικής φωνής.

Η Τουρκία αποτελεί λοιπόν και τυπικά πρότυπο αυταρχικής δημοκρατίας, δίπλα σε χώρες όπως η Ρωσία, η Πολωνία, η Ουγγαρία και η Βενεζουέλα. Ωστόσο τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο πανίσχυρος Πρόεδρος έχουν συσσωρευτεί. Η τουρκική οικονομία καταρρέει. Οι πολεμικές εστίες και οι διεθνείς εντάσεις που προκάλεσε τους τελευταίους μήνες με Ιράκ, Συρία, Κύπρο και Ισραήλ δεν είναι εύκολα διαχειρίσιμες. Οι εσωτερικές συγκρούσεις, εθνικές (απέναντι στους Κούρδους), θρησκευτικές, πολιτισμικές και κοινωνικές, αθροιζόμενες με τα εξωτερικά μέτωπα και την οικονομική κρίση, συνθέτουν ένα εκρηκτικό μείγμα. Η πολιτική ηγεμονία του Ερντογάν βρίσκεται στην κορύφωσή της, όμως ταυτόχρονα απειλείται όσο ποτέ. Δεν ήταν λίγες οι φορές στην Ιστορία που ο θρίαμβος αποδείχθηκε ότι απείχε ελάχιστα από την καταστροφή.

Πηγή: «Πρώτο Θέμα», 01/07/2018

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Καθηγητής Δικαίου και Διοίκησης ΕΑΠ

Ο πρωθυπουργός στην Ελλάδα έχει ένα προνόμιο που δεν έχει κανείς άλλος πρωθυπουργός κοινοβουλευτικού κράτους, ούτε ο κάποτε παντοδύναμος Βρετανός πρωθυπουργός μετά τον νόμο του 2011 για τη σταθερή, καταρχήν, θητεία του Κοινοβουλίου (Fixed-term Parliaments Act).

Μπορεί να αποφασίζει, ουσιαστικά μόνος του, την πρόωγη διάλυση της Βουλής με την επίκληση ενός «εξαιρετικής σημασίας εθνικού θέματος», την ύπαρξη και τη σοβαρότητα του οποίου δεν μπορεί να ελέγξει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, που λειτουργεί στην περίπτωση αυτή ως διεκπεραιωτής της βούλησης του πρωθυπουργού.

Ετσι, ενώ το πρωθυπουργοκεντρικό μοντέλο του κοινοβουλευτικού συστήματος βρίσκεται παντού σε κρίση, στην Ελλάδα εξακολουθεί να αποτελεί βασικό πυλώνα της ισχύουσας «μορφής κυβερνήσεως», μεταξύ άλλων και χάρη στο άρθρο 41 παρ. 2 Συντ., το οποίο επιτρέπει στον εκάστοτε πρωθυπουργό να προκαλεί πρόωρες βουλευτικές εκλογές όποτε εκείνος κρίνει σκόπιμο με γνώμονα το πολιτικό συμφέρον του κόμματός του.

Ωστόσο, υπό τις παρούσες πολιτικές συνθήκες, ο πρωθυπουργός δεν φαίνεται, ούτε έχει κανέναν λόγο να θέλει πρόωρες εκλογές. Αντίθετα, φαίνεται να ακολουθεί τον κανόνα «wait and see», ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση είναι μάλλον η πιο ορθολογική επιλογή. Ετσι, με τούτα και με κείνα, μπορούμε να φτάσουμε στον Σεπτέμβριο 2019, δηλαδή να έχουμε τακτική διάλυση της Βουλής και διεξαγωγή εκλογών την Κυριακή 20 Οκτωβρίου 2019, ένα ενδεχόμενο που δεν θα πρέπει να θεωρείται απίθανο.

Ανοιχτό βέβαια παραμένει το ενδεχόμενο αποχώρησης των ΑΝ.ΕΛ. από την κυβέρνηση σε περίπτωση που έρθει προς κύρωση στη Βουλή η Συμφωνία των Πρεσπών. Η μεταβολή στη σύνθεση μιας κυβέρνησης συνασπισμού, π.χ. με αποχώρηση ενός εταίρου ή με είσοδο ενός νέου, ισοδυναμεί ουσιαστικά με συγκρότηση νέας κυβέρνησης, αφού η αρχική ή μεταγενέστερη ψήφος εμπιστοσύνης είχε δοθεί σε άλλη κυβέρνηση. Τούτο ισχύει ακόμη και στην περίπτωση που η κυβέρνηση εξακολουθεί να έχει την απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή, όπως συνέβη με την αποχώρηση της ΔΗΜ.ΑΡ. από την τρικομματική κυβέρνηση Ν.Δ., ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜ.ΑΡ., και κατά μείζονα λόγο στην περίπτωση που η κυβέρνηση έχει πλέον μόνο τη σχετική πλειοψηφία στη Βουλή, όπως θα συμβεί αν οι ΑΝ.ΕΛ. αποχωρήσουν από τον κυβερνητικό συνασπισμό ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝ.ΕΛ.

Κατά τη γνώμη μου, τόσο στην πρώτη και πολύ περισσότερο στη δεύτερη περίπτωση υπάρχει όχι απλώς πολιτική, αλλά και νομική υποχρέωση της κυβέρνησης να ζητήσει επιβεβαίωση της εμπιστοσύνης της Βουλής, δηλαδή δεν αρκεί ένας απλός ανασχηματισμός. Για τη νέα έκφραση εμπιστοσύνης της Βουλής δεν χρειάζονται 151 ψήφοι, αρκεί η απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων βουλευτών, εφόσον η πρόταση γίνει δεκτή τουλάχιστον από 120.

Με την αποχή των ΑΝ.ΕΛ. από την ψηφοφορία, η κυβέρνηση μπορεί να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης και να παραμείνει στα καθήκοντά της ως κυβέρνηση μειοψηφίας. Εκτός αν οι ΑΝ.ΕΛ. αποσυρθούν από την κυβέρνηση, αλλά παραμείνουν στην κυβερνητική πλειοψηφία, δηλαδή υπερψηφίσουν την πρόταση εμπιστοσύνης. Αλλωστε, είχαμε και άλλα

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

κοινοβουλευτικά παράδοξα κατά την τρέχουσα βουλευτική περίοδο, όπως την εμφάνιση της κυβέρνησης στη Βουλή με δύο διαφορετικές απόψεις στο Μακεδονικό.

Αν μείνουμε στο λογικό σενάριο, ο πρωθυπουργός θα πρέπει τότε να κάνει μια δύσκολη στάθμιση: συνέχιση της κυβερνητικής θητείας με κυβέρνηση μειοψηφίας ή διεξαγωγή πρόωρων εκλογών, που κατά πάσα πιθανότητα θα διεξαχθούν μαζί με τις ευρωεκλογές και τις εκλογές των ΟΤΑ στις 26 Μαΐου 2019, με όλα τα προβλήματα στα οποία έχουμε ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο άρθρο μας (βλ. Χ. Ανθόπουλου, «Election day», «Πρώτο Θέμα», 22/6/2018).

Πηγή: «Πρώτο Θέμα - Blog», 21/09/2018

Εκκλησία-Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος

Σπύρος Βλαχόπουλος, Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Ένα από τα θέματα που επανέρχονται διαρκώς στο πλαίσιο της συζήτησης για την αναθεώρηση του Συντάγματος, είναι και η αλλαγή του άρθρου 3 του Συντάγματος. Πρόκειται για τη διάταξη που ορίζει ως «επικρατούσα» τη θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, υπό την έννοια της θρησκείας που ασπάζεται η πλειοψηφία του ελληνικού λαού. Είναι όμως πράγματι αναγκαία η αναθεώρηση του άρθρου 3, η οποία συχνά συνδυάζεται με την πρόταση να καταργηθεί η επίκληση της Αγίας Τριάδας στο προοίμιο του Συντάγματος;

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή: αποτελεί κοινό τόπο ότι και υπό το καθεστώς του Συντάγματος του 1975 υπήρξαν προβλήματα στην άσκηση του ατομικού δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας. Αρκεί μόνο να θυμηθεί κανείς τις καταδίκες για προσηλυτισμό των Μαρτύρων του Ιεχωβά και την άρνηση του στοιχειώδους δικαιώματος της Καθολικής Εκκλησίας να μπορεί να προσφύγει στα δικαστήρια. Μόνο που γι' αυτά τα προβλήματα (πολλά από τα οποία επιλύθηκαν με τροποποιήσεις της κοινής νομοθεσίας) δεν ευθύνεται το άρθρο 3 του Συντάγματος. Το άρθρο αυτό επαναλαμβάνει την αντίστοιχη διάταξη των προγενέστερων ελληνικών Συνταγμάτων. Εμφανίζεται ήδη στο πρώτο Σύνταγμα της Επιδεύρου το 1822 μαζί με την επίκληση της Αγίας Τριάδας στο προοίμιο, η επίκληση δε αυτή επαναλαμβάνεται σε όλα τα μεταγενέστερα Συντάγματα με την εξαίρεση του 1927. Αποτελεί δηλαδή έκφραση της παράδοσης και της ιστορικότητας του ελληνικού συνταγματισμού και δεν εμποδίζει κανέναν στην εκδήλωση των θρησκευτικών του πεποιθήσεων που προστατεύονται πλήρως από το άρθρο 13 του Συντάγματος.

Τη διάσταση αυτή δεν επιτρέπεται να την προσπερνάμε βιαστικά στο όνομα μιας προσέγγισης που αποξενώνει το Σύνταγμα από την ιστορική του διάσταση. Γιατί η Ορθοδοξία στην χώρα μας δεν αποτελεί μόνο θρησκευτικό δόγμα. Αποτελεί και θεμελιώδες στοιχείο πολιτισμού, ιστορίας και παράδοσης και με την έννοια αυτή αποτυπώνεται στο συνταγματικό κείμενο. Η πιο ωραία διατύπωση για όλα τα παραπάνω προέρχεται από τον Ευάγγελο Παπανούτσο στις προπαρασκευαστικές εργασίες του Συντάγματος του 1975: «η θρησκεία της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας είναι ζυμωμένη με την καρδιά του Έθνους, είναι δεμένη με αρρήκτους δεσμούς με την ιστορία των αγώνων του Έθνους ... Επικρατούσα λοιπόν με την έννοια την συναισθηματική και όχι με το νόημα ότι το 'επικρατούσα' δίνει εις την πολιτείαν το δικαίωμα να της αναγνωρίζη προνομιακήν μεταχείρισιν συγκριτικά με τα άλλα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

δόγματα».

Και δυο καταληκτικές παρατηρήσεις: Το άρθρο 3 του Συντάγματος περιέχει και άλλες ρυθμίσεις, που αφορούν το νομικό καθεστώς της ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και τις σχέσεις του με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Είμαστε σίγουροι ότι αλλάζοντας το άρθρο 3 του Συντάγματος, δεν θα αναμοχλεύσουμε προβλήματα εκατονταετιών που αντιμετωπίστηκαν μέχρι σήμερα με επιτυχία από τις ρυθμίσεις του; Και τέλος: το κλασικό παράδειγμα αυστηρού διαχωρισμού Εκκλησίας-Κράτους στην Ευρώπη είναι η Γαλλία. Παρόλα ταύτα, κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ισχύ της γαλλικής Καθολικής Εκκλησίας.

Πηγή: «Καθημερινή της Κυριακής», 30/09/2018

Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών

Πέτρος Ι. Παραράς, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Επίτιμος Αντιπρόεδρος ΣτΕ

Η σχετική επιχειρηματολογία συνοψίζεται ως εξής:

1. Καίτοι το «σκοπιανό» εκκρεμεί από τη δεκαετία του '90, η διευθέτηση των σχέσεων με τη γειτονική χώρα, ιδίως το ονοματολογικό, δεν είχε περιληφθεί στο προεκλογικό πρόγραμμα του Σύριζα πριν από τις εκλογές του 2015 και συνεπώς δεν ήταν γνωστές οι προθέσεις του προέδρου του. Άρα, για τη χρήση της λέξης «Μακεδονία», η τότε υπερψήφηση του ως άνω κόμματος δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως κατάφαση του εκλογικού σώματος στην κυβερνητική αντιμετώπιση και του ζητήματος αυτού, όπως θα ήθελε ο Σύριζα, το οποίο πολύ αργότερα ανέδειξε το πρώτον η κυβέρνηση Τσίπρα χωρίς τον Π. Καμμένο, με κύριο δε θέμα διαπραγμάτευσης το ονοματολογικό (σύνθετη ονομασία με τη λέξη Μακεδονία-μακεδονικός).
2. Δοθέντος, λοιπόν, ότι ολόκληρη η βόρεια Ελλάδα, δηλαδή περίπου το ένα τρίτο της χώρας, ονομάζεται ανέκαθεν Μακεδονία (ανατολική-κεντρική-δυτική), η έναρξη συνομιλιών, με μοναδικό θέμα το ονοματολογικό, προφανώς αποτελεί – ενόψει και των διαρκών επαναλαμβανόμενων οξύτατων διαμαρτυριών διανοούμενων, συλλόγων και πολυπληθών συλλαλητηρίων που συνεχώς διοργανώνονται σ' ολόκληρη την Ελλάδα – «εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας», που ουδείς εχέφρων δύναται να αμφισβητήσει.
3. Ακριβώς, όμως, για την αντιμετώπιση αυτού του θέματος, που τώρα το πρώτον τέθηκε από την παρούσα Κυβέρνηση – κατ' ουσίαν πρόκειται περί προσωπικής μειοψηφικής επιλογής του πρωθυπουργού, αφού και ο μικρός κυβερνητικός εταίρος καταγγέλλει διαρκώς την αποδοχή του όρου «Μακεδονία» ως απαράδεκτη – το Σύνταγμα ορίζει, στο άρθρο 41 παρ.2, τα εξής: «Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαλύει τη Βουλή, με πρόταση της Κυβέρνησης που έχει λάβει ψήφο εμπιστοσύνης, για ανανέωση της λαϊκής εντολής, προκειμένου να αντιμετωπιστεί εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας. Αποκλείεται η διάλυση της νέας Βουλής για το ίδιο θέμα».
4. Αφού λοιπόν η Κυβέρνηση αποφάσισε αίφνης (εξ ιδίας πρωτοβουλίας;) να λύσει το σκοπιανό, όφειλε να τηρήσει την παραπάνω συνταγματική διάταξη (ο ίδιος ο κ. Τσίπρας, «Βουλή στις 5-7-2018», χαρακτήρισε το ονοματολογικό ως «κρίσιμο εθνικό θέμα», βλ. «Καθημερινή», 6-7-2018, σελ. 3) και όχι να το πράξει ερήμην του Λαού. Το ότι δε το ζήτημα αυτό είχε τεθεί αλλά είχε μείνει άλυτο και κατά το παρελθόν, δεν σημαίνει ότι έχει παύσει να αποτελεί «εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας». Ήταν λοιπόν υποχρεωμένη η Κυβέρνηση να

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσβών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

προτείνει στον ΠτΔ – και εδώ η αρμοδιότητα του Προέδρου είναι δεσμευτική και όχι δυναμική όπως ορίζεται στο Σύνταγμα πριν από την αναθεώρηση του 1986 – τη διάλυση της Βουλής, ώστε ενόψει των σχετικών προτάσεων που υποχρεωτικώς έπρεπε να διατυπώσουν προεκλογικά τα διεκδικούντα την εξουσία κόμματα, να υπερψηφισθεί εκείνο που κατά την κρίση του εκλογικού σώματος θα μπορούσε να αντιμετωπίσει, κατά τον καλύτερο για το ελληνικό έθνος τρόπο, το ανακύψαν ζήτημα.

5. Ήταν δε προς τούτο υποχρεωμένη η Κυβέρνηση και για τον πρόσθετο και σπουδαίο λόγο ότι την παραμονή της στην εξουσία την οφείλει σε ένα δεξιό κομματίδιο που τάσσεται ευθέως κατά της χρήσης του όρου «Μακεδονία». Δεν το έπραξε όμως, διότι θα έχανε πρόωρα την εξουσία και έτσι διαπραγματεύθηκε χωρίς να γνωρίζει εν προκειμένω τις θέσεις του κυρίαρχου Λαού. Από την άποψη λοιπόν αυτή υπάρχει παράβαση του άρθρου 41 παρ.2 Σ, διότι η Κυβέρνηση ενήργησε αυτόνομα και χωρίς την εμπιστοσύνη της Βουλής, αφού σ' αυτήν διέθετε μόνον 145 βουλευτές. Άρα η Κυβέρνηση, μόνη αυτή, έκρινε ότι το ονοματολογικό δεν ήταν εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας! Αυτόν ακριβώς το λόγο είχε επικαλεστεί τον Σεπτέμβριο του 1993 η Κυβέρνηση Μητσοτάκη και ζήτησε τη διάλυση της Βουλής από τον τότε ΠτΔ, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα των σχέσεων με τη Δημοκρατία των Σκοπίων, όπερ και εγένετο.

6. Περαιτέρω, η Συμφωνία αυτή, που υπεγράφη, παρά ταύτα, με τα Σκόπια την 17η Ιουνίου 2018 μόνον από τον Υπουργό Εξωτερικών Ν. Κοτζιά (προφανώς ο Πρωθυπουργός δεν είχε την άλλως τεκμαιρόμενη εξουσιοδότηση από το Υπουργικό Συμβούλιο, αφού εν προκειμένω μετέχει σ' αυτό ο Υπουργός Άμυνας, ο οποίος στο σκοπιανό ασκεί αντιπολίτευση στη Κυβέρνηση!), θα αρχίσει να ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ.3 αυτής, μόνον μετά την γνωστοποίηση της ολοκλήρωσης των εσωτερικών νομικών διαδικασιών και από τα δύο κράτη, δηλαδή για την έναρξη ισχύος προϋποτίθεται η κύρωση και από τις δύο Βουλές, άλλως δεν θα υπάρχει δεσμευτικό κείμενο. Εντυπωσιάζει λοιπόν ότι από τώρα οι σκοπιανοί, αξιωματούχοι και μη, χρησιμοποιούν το επίθετο «μακεδονικός» για την ιθαγένεια και τη γλώσσα τους!

7. Από απόψεως τώρα περιεχομένου, στη Συμφωνία περιλαμβάνονται δεσμευτικές ρυθμίσεις που αφορούν, πλην άλλων, τους τομείς εμπορίου, φορολογίας και οικονομικής συνεργασίας, βλ. άρθρ.1 παρ.3 εδ. θ' (εμπορικές ονομασίες και σήματα προϊόντων), άρθρ.9 παρ.1 (οικονομική συνεργασία σε βιομηχανία, επενδύσεις κλπ.), άρθρ.14 παρ.2 (άρση φορολογικών εμποδίων κλπ.). Με τα δεδομένα όμως αυτά, η παρούσα Συμφωνία υπάγεται στη διαδικασία του άρθρου 36 παρ.2 Σ, όπου ορίζεται ότι: «Οι συνθήκες για εμπόριο, φορολογία, οικονομική συνεργασία και συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις.....δεν ισχύουν χωρίς τυπικό νόμο που τις κυρώνει». Για την απαιτούμενη δε πλειοψηφία η διάταξη αυτή παραπέμπει, εμμέσως πλην σαφώς, στο άρθρ. 28 παρ.3 του Συντ. , αφού εκεί ορίζεται ότι «Η Ελλάδα προβαίνει ελεύθερα, με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, εφόσον αυτό υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, δεν θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου....και γίνεται με βάση τις αρχές της ισότητας και με τον όρο της αμοιβαιότητας». Προφανώς, δε, η αντιμετώπιση του ως άνω εθνικού θέματος εξαιρετικής σημασίας συνιστά μορφή περιορισμού της εθνικής

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσβών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

κυριαρχίας, εφόσον γίνει δεκτό ότι η λύση του σκοπιανού υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, αφού αυτό διακηρύσσεται συνεχώς από κυβερνητικά χείλη. Αν δεν συνέτρεχε σπουδαίο εθνικό συμφέρον, η δικομματική κυβέρνηση προφανώς δεν θα προέβαινε στην υπογραφή της Συμφωνίας. Δεν εφαρμόζεται δε εδώ, όπως υποστηρίζει ο κ. Καμμένος, το άρθρ.28 παρ.2 Σ που αξιώνει όντως 180 βουλευτές, διότι η παράγραφος αυτή αναφέρεται σε αναγνώριση, σε όργανα διεθνών οργανισμών, αρμοδιοτήτων, οι οποίες κατά το Σύνταγμα ασκούνται από ελληνικούς θεσμούς πχ. η Βουλή, δηλαδή πρόκειται περί παραχώρησης εθνικής κυριαρχίας, αλλά κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

8. Ειδικότερα, από τις διατάξεις του ως άνω άρθρ. 28 παρ.3Σ προκύπτουν τα εξής: Εφόσον η κυβέρνηση διαπραγματεύθηκε την υπογραφή διεθνούς συνθήκης που εμπίπτει στις διατάξεις αυτές, έπρεπε, προ της υπογραφής, να τεκμαίρεται η εμπιστοσύνη της Βουλής, δηλαδή να είναι εξασφαλισμένη η υπερψήφιση της συνθήκης από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των μελών της Βουλής, ήτοι τουλάχιστον από τους 151 βουλευτές, οι οποίοι άλλωστε στηρίζουν την κυβέρνηση. Η απαίτηση να υπάρχει τεκμήριο κοινοβουλευτικής εμπιστοσύνης συνάγεται από το άρθρο 28 παρ.3Σ, αφού αυτό αξιώνει εν προκειμένω την αυξημένη πλειοψηφία τουλάχιστον 151 βουλευτών, προϋποθέτει, δηλαδή, ότι τουλάχιστον αυτοί θα υπερψηφίσουν την συνθήκη. Τέτοιο όμως τεκμήριο που το Σύνταγμα αξιώνει δεν υπάρχει διόλου, αφού η κυβέρνηση είναι δικομματική και ο μικρότερος εταίρος, που με τους βουλευτές του τη στηρίζει κοινοβουλευτικά, αρνείται εκ προοιμίου να υπερψηφίσει τα υπό διαπραγμάτευση μέτρα. Στην περίπτωση αυτή, η μελλοντική εμπιστοσύνη της Βουλής δεν είναι διόλου δεδομένη, άρα σχετικό τεκμήριο δεν υφίσταται. Πράγματι, πώς θα επιτύχει η κυβέρνηση την από το Σύνταγμα απαιτούμενη απόλυτη πλειοψηφία (διότι άλλως κύρωση δεν υπάρχει) όταν, κατά τη διαδικασία της κύρωσης, η μεν αντιπολίτευση σύσσωμη αποχωρήσει, το δε σχετικό νομοσχέδιο καταψηφισθεί, όπως συνεχώς διακηρύσσεται, από το μικρότερο κόμμα που στηρίζει την κυβέρνηση, μετέχοντας σ' αυτήν; Στην ειδική αυτή περίπτωση δεν υφίσταται καν τεκμήριο ότι η Βουλή θα στηρίξει την κυβέρνηση για το συγκεκριμένο ζήτημα. Άρα, υπάρχει εν προκειμένω παράβαση και του άρθρ.28 παρ.3 του Συντάγματος.

9. Παρά ταύτα, η κυβέρνηση Σύριζα, χωρίς ANEΛ, προχώρησε στην υπογραφή της Συμφωνίας και το πιθανότερο είναι ότι η Βουλή θα καταψηφίσει τα συμφωνηθέντα μέτρα, εκτός και αν η κυβέρνηση επιτύχει άλλες συμμαχίες από τον χώρο της αντιπολίτευσης, που πολιτικά είναι τελείως αβέβαιο. Αν η συνθήκη καταψηφισθεί, αυτή δεν έχει καμία ισχύ, κατά τη ρητή διατύπωση του άρθρ.36 παρ.2Σ, αφού ελλείπει ο τυπικός κυρωτικός νόμος. Εν προκειμένω, την απόφαση της ελληνικής δικομματικής κυβέρνησης να υπογράψει τη Συμφωνία για την ονομασία του κράτους των Σκοπίων δεν τη στηρίζει καθόλου η πλειοψηφία της Βουλής, αφού και το κόμμα των ANEΛ δηλώνει ότι θα την καταψηφίσει. Εφόσον, λοιπόν, εξαρχής ελλείπει το αναγκαίο τεκμήριο της κοινοβουλευτικής εμπιστοσύνης που αξιώνει το Σύνταγμα, η κυβέρνηση δεν μπορούσε να διαπραγματευθεί και πολύ περισσότερο να προχωρήσει για το ονοματολογικό (ζήτημα το οποίο προφανώς υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, βλ. άρθρ.28 παρ.3Σ), στην υπογραφή της συνθήκης, η οποία τυπικά θα δημιουργεί προς τα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

έξω πρόβλημα για τη χώρα μας, από απόψεως αξιοπιστίας και δέσμευσης, ενώ στο εσωτερικό θα είναι ένα κείμενο χωρίς καμία ισχύ. Ελλείποντος, λοιπόν, του παραπάνω τεκμηρίου, δεν υπάρχει κοινοβουλευτική νομιμοποίηση του πρωθυπουργού να διαπραγματεύεται κείμενα που εκθέτουν διεθνώς τη χώρα μας, αφού δεν είναι βέβαιο ότι αυτά θα κυρωθούν τελικά με νόμο. Μόνον σε αυταρχικό καθεστώς, το δόγμα «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα» υπερισχύει του Συντάγματος.

Πηγή: «Ελεύθερος Τύπος», 15/07/2018

Πολιτική ευθύνη

Χάρης Τσιλιώτης, Επίκουρος Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975 το πολίτευμα της χώρας μας είναι προεδρευομένη κοινοβουλευτική δημοκρατία (άρθρο 1 παρ. 1 Σ σε συνδυασμό με άρθρο 84 Σ). Αυτό σημαίνει ότι η κυβέρνηση είναι υπεύθυνη απέναντι στην Βουλή, η οποία με την σειρά της είναι υπεύθυνη έναντι του Λαού (πρβλ. και άρθρα 1 παρ. 2 και 3 και 51 παρ. 3 Σ). Η ευθύνη της Κυβέρνησης ως συλλογικού κρατικού οργάνου είναι κατά βάση πολιτική, καθότι η μεν ποινική ευθύνη αφορά μόνο τα μέλη της κυβέρνησης ως φυσικά πρόσωπα (πρβλ. άρθρο 86 Σ), η δε αστική ευθύνη για πράξεις και παραλείψεις των Υπουργών ή της Κυβέρνησης συλλογικά καταλογίζεται στο νομικό πρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου. Πολιτική ευθύνη σημαίνει εν πρώτοις ότι η Βουλή μπορεί να άρει την εμπιστοσύνη της από την Κυβέρνηση κατά τους ορισμούς του άρθρου 84 Σ, ο δε Λαός να εκλέξει μία άλλη κοινοβουλευτική πλειοψηφία στις επόμενες εκλογές που θα στηρίξει μία άλλη κυβέρνηση. Παράλληλα οι Υπουργοί και τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης τελούν υπό την εξάρτηση του Πρωθυπουργού που προτείνει στον ΠτΔ τον διορισμό και την παύση τους (άρθρο 37 παρ. 1 Σ) και εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης (άρθρο 82 παρ. 2 Σ).

Το θέμα όμως δεν τελειώνει εδώ. Σε ένα κοινοβουλευτικό πολίτευμα όπως το δικό μας οι διατάξεις του Συντάγματος συμπληρώνονται από άγραφους κανόνες, νομικά μη δεσμευτικούς, τις συνθήκες του πολιτεύματος, οι οποίες έλκουν μεν την καταγωγή τους από την Μεγάλη Βρετανία, σε πολιτεύματα, όμως, με ισχυρή κοινοβουλευτική παράδοση όπως τα περισσότερα στην Δυτική Ευρώπη αλλά και σε άλλες χώρες της Δύσης (π.χ. Αυστραλία, Καναδάς, Ιαπωνία) έχουν μεγαλύτερη πολιτική δύναμη απ' ό,τι γραπτοί κανόνες δικαίου. Σύμφωνα λοιπόν με μία τέτοια κοινοβουλευτική συνθήκη όταν μία Κυβέρνηση ή μέλος της αναλαμβάνουν εξ υποκειμένου ή και εξ αντικειμένου την πολιτική ευθύνη για μία αστοχία, αβελτηρία ή αρνητική κατάσταση με σημαντικές συνέπειες στο πολιτικό, κοινωνικό ή οικονομικό γίνεσθαι οφείλουν να παραιτηθούν. Σε σοβαρά κοινοβουλευτικές χώρες δεν νοείται ανάληψη πολιτικής ευθύνης χωρίς ταυτόχρονη παραίτηση. Τα παραδείγματα πλείστα όσα, ο χώρος που φιλοξενεί αυτό το άρθρο δεν επιτρέπει να αναφερθούν ονομαστικά.

Υπό αυτή την έννοια η ανάληψη πολιτικής ευθύνης από Υπουργό για το χαρτοφυλάκιο του ή τον Πρωθυπουργό για την Κυβέρνηση συλλογικά χωρίς την ταυτόχρονη παραίτηση της Κυβέρνησης ή την αποπομπή του Υπουργού, όπως συνέβη πρόσφατα με τις δηλώσεις του Πρωθυπουργού, αποτελεί υποκρισία και προσπάθεια διαφυγής «διά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

του αρραβώνος». Επειδή, όμως, και στο παρελθόν υπήρξαν περιπτώσεις που Πρωθυπουργοί κατά καιρούς ανέλαβαν την πολιτική ευθύνη από τις συνέπειες των χειρισμών τους σε μείζονα θέματα χωρίς να παραιτηθούν, είναι εξαιρετικά αμφίβολη η ύπαρξη μίας τέτοιας συνθήκης στο πολίτευμά μας. Εάν πράγματι συμβαίνει αυτό, αποτελεί άλλη μία απόδειξη απ' αυτές που είδαμε πλείστες τον τελευταίο καιρό, για το πόσο μη σοβαρή κοινοβουλευτικά είναι η χώρα μας.

Πηγή: «Φιλελεύθερος», 31/07/2018

«Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

Ιωάννης Σαρμάς, Αντιπρόεδρος Ελεγκτικού Συνεδρίου



Ο Ξενοφών Κοντιάδης δημοσίευσε πρόσφατα το βιβλίο του «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία» που απευθύνεται μεν σε έναν κύκλο εξειδικευμένων αναγνωστών, απευθύνεται όμως και σε κάθε πολίτη που επιθυμεί να οπλίσει τη σκέψη του με κριτήρια ώστε και ο ίδιος να μπορέσει να κρίνει την ορθότητα κάθε επιχειρούμενης συνταγματικής αναθεώρησης. Το βιβλίο μάς προσφέρει αυτόν τον «Οδηγό», που μπορεί να συνοψισθεί σε επτά σημεία:

1. Σε κάθε αναθεώρηση Συντάγματος δύο φάσεις είναι διακριτές μεταξύ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσβών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

τους: ο εντοπισμός των ισχυρών διατάξεων που χρήζουν αναθεώρησης, και η επιλογή των ρυθμίσεων που θα αντικαταστήσουν αυτές που αναθεωρούνται.

2. Το ελληνικό Σύνταγμα, θεσπίζοντας μια περίπλοκη διαδικασία συνταγματικής αναθεώρησης, καθιερώνει ουσιαστικά την αρχή της αδράνειας ως προς την αναθεώρησή του. Είναι προτιμότερο να μην αναθεωρείται παρά να αναθεωρείται το Σύνταγμα. Αν πρόκειται να αναθεωρηθεί, τότε πρέπει να συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι.

3. Οι λόγοι αυτοί δεν μπορεί να αναζητηθούν σε θεωρητικές κατασκευές, αλλά στη ζώσα πραγματικότητα. Η αναθεώρηση του Συντάγματος έχει υποχρεωτικά ως αντικείμενό της το πραγματικό Σύνταγμα, αυτό που λόγω της εμπειρίας από την εφαρμογή του, ανέδειξε τις αστοχίες του, τα κενά του, τις δυσλειτουργίες που προκαλεί.

4. Καθώς όμως, όπως είναι αναμενόμενο, το δημόσιο ενδιαφέρον για κάθε αναθεώρηση του Συντάγματος είναι μεγάλο, μεγάλης έκτασης αναμένεται να είναι και ο δημόσιος έλεγχος. Η λογοδοσία των αναθεωρητών έναντι της κοινής γνώμης προϋποθέτει την επιχειρηματολογική διαφάνεια του εγχειρήματός τους.

5. Πολλές λύσεις μπορεί να προσφέρονται, μία όμως θα επιλεγεί αφού διέλθει δύο προκαταρκτικούς ελέγχους. Η νέα ρύθμιση πρέπει να μπορεί να ενταχθεί στην ενότητα του Συντάγματος, να προσαρμοστεί στις αρχές του. Πρέπει ακόμη να είναι συμβατή με αυτό που αποτελεί τον σκληρό πυρήνα του ευρωπαϊκού νομικού κεκτημένου, έτσι όπως εκφράζεται μέσω των δεσμεύσεων της χώρα μας έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

6. Η λύση που τελικά θα επιλεγεί είναι αυτή στην οποία θα συμπέσει η βούληση των παραγόντων της αναθεώρησης. Κλειδί για την επίτευξη σύγκλισης είναι η επάλληλη συναίνεση. Με την επάλληλη συναίνεση, φορείς με διαφορετικό αξιακό φορτίο, συγκλίνουν σε κοινή λύση, όχι γιατί συμβιβάζονται ή υποχωρούν ως προς αυτήν, αλλά γιατί βρίσκουν σ' αυτήν, έτσι όπως τελικά διαμορφώθηκε, ότι ανταποκρίνεται στους στόχους ή τις αξίες τους. Αν δηλαδή η Αριστερά επιθυμεί την τροποποίηση του άρθρου 3 του Συντάγματος (σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους), οφείλει να προτείνει μια λύση που να ανταποκρίνεται στο αξιακό υπόβαθρο της Κεντροδεξιάς, και αν οι φιλελεύθεροι επιθυμούν την τροποποίηση του άρθρου 16 του Συντάγματος (ιδιωτικά πανεπιστήμια) θα πρέπει να διατυπώσουν μια πρόταση την οποία η άλλη πλευρά ως αξιακό σύνολο να μπορεί να υιοθετήσει.

7. Ακόμη και μέσω επάλληλης συναίνεσης η λύση που θα προκριθεί δεν είναι βέβαιο ότι θα είναι η επιτυχέστερη αν αυτή δεν περάσει και από μια τεχνοκρατικής φύσης δοκιμασία: τη μελέτη των πιθανολογούμενων συνεπειών της. Νομικοί, ιστορικοί, πολιτικοί επιστήμονες χρειάζεται να επιστρατεύσουν τις γνώσεις τους για να εντοπίσουν τα σημεία όπου μπορεί να πιθανολογηθούν βάσιμα οι συνέπειες που θα αναπτύξει η προτεινόμενη λύση, ώστε ή να απορριφθεί πλήρως ή να βελτιωθεί αν υφίσταται έδαφος βελτίωσης.

Ο συγγραφέας γνωρίζει ότι το σχέδιο που περιγράφει στο βιβλίο του περιορίζει αναγκαίως πολλές από τις ελευθερίες που θα νόμιζε ότι διαθέτει κάθε αναθεωρητής του Συντάγματος. Όμως, ευθύς εξαρχής διευκρινίζει δύο βασικές αρχές: ότι, πρώτον, το Σύνταγμα, προϊόν της νεωτερικότητας, εμπεριέχει στην έννοιά του την ιδέα της συνεχούς αναζήτησης καλύτερων λύσεων, άρα, όχι απλώς δεν αποκλείεται, αλλά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Ένας κόσμος που (εν μέρει) διαμόρφωσαν οι δύο Σεπτεμβριανές κρίσεις», Michael C. Dorf
- «Ο κύκλος του αυταρχισμού», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Το Σύνταγμα και ο χρόνος των εκλογών», Χαράλαμπος Ανθόπουλος
- «Εκκλησία - Κράτος και αναθεώρηση του Συντάγματος», Σπύρος Βλαχόπουλος
- «Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών», Πέτρος Παραράς
- «Πολιτική ευθύνη», Χάρης Τσιλιώτης
- Ιωάννης Σαρμάς, «Οδηγός» συνταγματικής αναθεώρησης, Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Ξενοφώντα Κοντιάδη «Πώς γράφεται το Σύνταγμα; Συνταγματικός σχεδιασμός και διαβουλευτική δημοκρατία», Παπαζήσης, 2018, 334 σελ.

Προγράμματα

- Anti-trafficking stakeholders and economic sectors networking, cooperation to combat the business of human trafficking chain

Εκδηλώσεις

- «Πώς να αναθεωρήσουμε το Σύνταγμα;», δημόσια συζήτηση με αφορμή την έκδοση των βιβλίων Ξ. Κοντιάδη, Πώς γράφεται το Σύνταγμα; και R. Albert, X. Contiades, A. Fotiadou, The Foundations and Traditions of Constitutional Amendment και την εξαγγελθείσα Αναθεώρηση του Συντάγματος 18 Οκτωβρίου 2018, Ινστιτούτο Γκαίτε

επιδιώκεται από την ίδια τη φύση του Συντάγματος η αλλαγή, και, δεύτερον, ότι το όριο της αλλαγής του Συντάγματος είναι πάλι οι ίδιες οι ιδέες που το συγκροτούν στον πυρήνα του, η ελευθερία και η δημοκρατία.

Το Σύνταγμα, αν είναι πράγματι συντηρητικό ως προς την αναθεώρησή του, είναι γιατί με τον τρόπο αυτό κατοχυρώνει, όταν μιλάμε βεβαίως για την Ελλάδα, την προοδευτικότητα που έχει ενσωματωθεί σε αυτό.

Πηγή: «Καθημερινή της Κυριακής», 16/09/2018

Προγράμματα

- **Anti-trafficking stakeholders and economic sectors networking, cooperation to combat the business of human trafficking chain**

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου (www.cecl.gr), σε συνεργασία με επιστημονικούς εταίρους στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, την Ιταλία και τη Γερμανία, υλοποιεί το πρόγραμμα NET-COMBAT- THB- CHAIN “Anti-trafficking stakeholders and economic sectors networking, cooperation to combat the business of human trafficking chain”.

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και θα υλοποιηθεί από τον Σεπτέμβριο 2018 έως τον Απρίλιο 2020.

Κύριος στόχος του έργου είναι η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μέσω της καλύτερης συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων φορέων. Για την επίτευξη των στόχων, οι δράσεις του προγράμματος περιλαμβάνουν:

1. σύσταση διακρατικών και εθνικών ομάδων εργασίας εμπειρογνομώνων,
2. μελέτη της σύνδεσης μεταξύ της εμπορίας ανθρώπων και των οικονομικών τομέων στην Ελλάδα, Ιταλία, Ρουμανία, Βουλγαρία και Γερμανία,
3. κατάρτιση εκπαιδευτικών εργαλείων για τους οικονομικούς φορείς και τους φορείς που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων,
4. συνέδρια στην Ελλάδα, την Ιταλία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και τη Γερμανία και
5. διαδικτυακή εκστρατεία ενημέρωσης με μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που θα καλύπτει μεγάλο αριθμό κρατών μελών της ΕΕ.

Αν ενδιαφέρεστε για συμμετοχή στο πρόγραμμα ή για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνήσετε με την Εκτελεστική Διευθύντρια του Ιδρύματος Τσάτσου κυρία Μαρία Μουσμώτη (centre@cecl.gr)

Εκδηλώσεις

- «Πώς να αναθεωρήσουμε το Σύνταγμα;»
Δημόσια συζήτηση με αφορμή την έκδοση των βιβλίων του Ξενοφώντα Κοντιάδη, Πώς γράφεται το Σύνταγμα; και R. Albert, X. Contiades, A. Fotiadou, The Foundations and Traditions of Constitutional Amendment και την εξαγγελθείσα Αναθεώρηση του Συντάγματος 18 Οκτωβρίου 2018, Ινστιτούτο Γκαίτε

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εκδηλώσεις

- «Πώς να αναθεωρήσουμε το Σύνταγμα;», δημόσια συζήτηση με αφορμή την έκδοση των βιβλίων Ξ. Κοντιάδη, Πώς γράφεται το Σύνταγμα; και R. Albert, X. Contiades, A. Fotiadou, The Foundations and Traditions of Constitutional Amendment και την εξαγγελθείσα Αναθεώρηση του Συντάγματος 18 Οκτωβρίου 2018, Ινστιτούτο Γκαίτε

Νέες εκδόσεις

- **Ιωάννης Σαρμάς**, «Η δίκαιη ισορροπία – Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», Πρόλογος Ξ. Κοντιάδη, εκδ. Σάκκουλα, 2018

Δημήτρη Τσάτσου διοργανώνει ανοικτή εκδήλωση με θέμα «Πώς να αναθεωρήσουμε το Σύνταγμα;», την Πέμπτη 18 Οκτωβρίου 2018 και ώρα 18:00, στο Αμφιθέατρο του Ινστιτούτου Γκαίτε (Ομήρου 14-16).

Ομιλητές

Νίκος Φίλης, Βουλευτής ΣΥΡΙΖΑ

Γιώργος Γεραπετρίτης, Καθηγητής Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών

Γιώργος Καμίνης, Δήμαρχος Αθηναίων

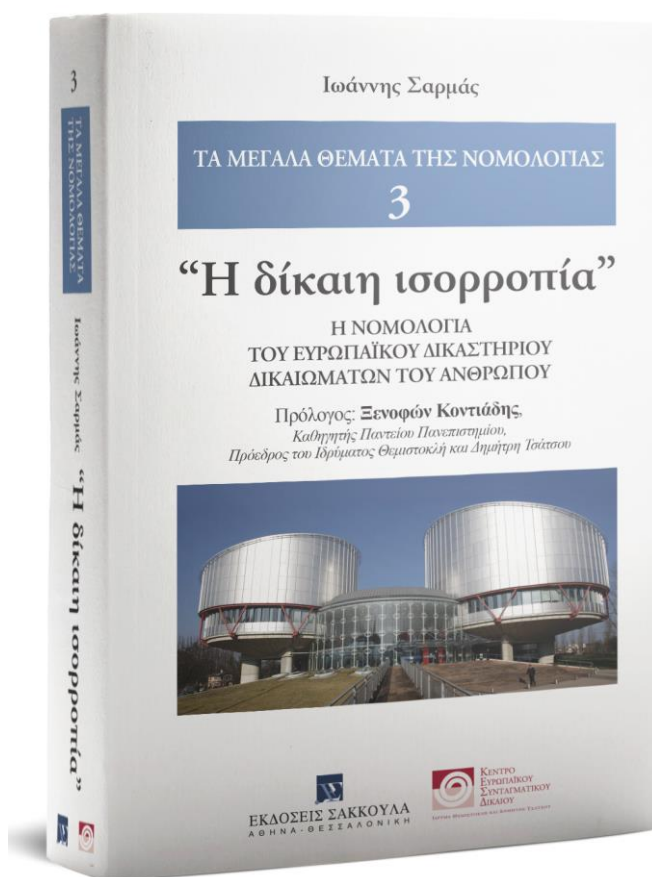
Ιωάννης Σαρμάς, Αντιπρόεδρος Ελεγκτικού Συνεδρίου

Αλκμήνη Φωτιάδου, Διδάκτορας Συνταγματικού Δικαίου – Δικηγόρος

Τη συζήτηση θα συντονίσει η **Αικατερίνη Σακελλαροπούλου**, Αντιπρόεδρος Συμβουλίου Επικρατείας

Νέες εκδόσεις

- **Ιωάννης Σαρμάς**, «Η δίκαιη ισορροπία – Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», Πρόλογος Ξ. Κοντιάδη, εκδ. Σάκκουλα, 2018



Την ερχόμενη εβδομάδα κυκλοφορεί υπό την αιγίδα του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου ο δεύτερος τόμος της σειράς «ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ»

Το βιβλίο αποτελεί καταστάλαγμα δεκαετιών μελέτης της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο αναγνώστης θα αποκομίσει μια σφαιρική εικόνα αυτής της ιδιαίτερης λογικής και των κομβικών ανά δικαίωμα αποφάσεων του Δικαστηρίου, ταξινομημένων με γνώμονα τέσσερις περιόδους εξέλιξης της νομολογίας του, αποτυπώνοντας έτσι τόσο την ενότητα όσο και τις μεγάλες τομές αυτής της νομολογίας.